

In de beste families

DE BEVER

Sommige Eindhovense families zijn nauw verbonden met de historie en het uiterlijk van de stad. Maar de huidige generatie is dikwijls uitgezwemd en de verhalen van vroeger dreigen verloren te gaan. Vandaag het verhaal van de architectenfamilie De Bever, die in de afgelopen eeuw overal in Eindhoven haar handtekening plaatste.

Door Hetty van Rooij

Foto's Freekje Groenemans, privécollectie

Wie naar Eindhoven kijkt, kijkt naar werk van architectenbureau De Bever. Het Clarissenklooster, het Evoluon, de Fellenoord, het Philipsdorp, Holiday Inn, Eindhoven Airport, kerken, ziekenhuizen, fabrieken, winkels en woonhuizen, het is in de hele stad terug te vinden. Stefan de Bever – achterkleinzoon van de oprichter – die samen met zijn echtgenote Heleen van Heel de leiding heeft over het bureau, ziet duidelijk de continuïteit en de band met de groeiende stad. „Mijn overgrootvader was zo ongeveer de enige architect in Eindhoven, en het sprak dus min of meer vanzelf dat hij stadsarchitect werd. Mijn grootvader had te maken met hooguit twee of drie collega's, mijn vader en mijn oom hadden er al veel meer. En wij moeten als gevestigd bureau de competitie aan met honderd of misschien wel tweehonderd creatieve architecten en ontwerpers.”

De Bever en Eindhoven, ze horen bij elkaar, al zo ongeveer vanaf het moment waarop Philips aan zijn opmars begon. Maar veel belangstelling had Stefan de Bever aanvankelijk niet voor zijn erfgoed. „Ik heb in Delft moderne architectuur gestudeerd, Heleen en ik werkten samen in New York, ik had niet zo veel met wat er in Eindhoven gebeurde. Maar je bent architect, je moet de kansen nemen die er zijn, en daar uithalen wat er in zit, dat is een praktische reden waarom ik in 1995 koos voor het familiebedrijf. Mijn oom Loed en mijn vader Leo waren hier toen de baas, en ik wilde zo weinig mogelijk met het verleden te maken hebben. De eerste tien jaar pendelde ik tussen Eindhoven en Amsterdam, waar Heleen een baan had. Ik had veel kritiek, en ik wilde vooral mijn eigen ding doen, los van alles wat er geweest was. Het archief van het bedrijf was ook niet goed geordend. Pas na een jaar of zeven ben ik gaan uitzoeken en verzamelen. Ik

kreeg er belangstelling voor op het moment dat de dingen op hun plaats vielen, en toen ik er de rust voor had.”

Het verhaal van De Bever begint eind negentiende eeuw als de timmerman Louis Kooken uit Weert, geboren in 1867, opzichter wordt bij de bouw van de Eindhovense Paterskerk. Als die klus er op zit, waagt hij de sprong en begint in 1898 een architectenbureau. Voervoelt hij wat er in het nog piepkleine Eindhoven staat te gebeuren?

Hoe het ook zij: de sociaalvoelende en aimabele Louis Kooken wordt gemeentearchitect, vestigt zich in de Tramstraat en gaat – getuige zijn portret – tot de notabelen van Eindhoven behoren. Hij ontwerpt de Watertoren (1903), het Waaggebouw aan de Paradijslaan (1907), de gasfabriek (het huidige NRE-terrein), het Philipsdorp, de pastorie van de Catharinakerk en het in 1968 gesloopte gebouw Katholiek Leven aan de Wal, dat voor generaties Eindhovenaren het centrum van het uitgaansleven was. Samen met Joseph Cuypers, de zoon van Pierre Cuypers die de Catharinakerk bouwde, tekent Kooken in 1918 een ambitieus uitbreidingsplan voor de op handen zijnde annexatie van de dorpen Stratum, Strijp, Gestel, Woensel en Tongelre.

In die drukke dagen van groei en expansie werkte op het architectenbureau Kooken de boomlange en ambitieuze Cees de Bever uit Vught, die zijn oog liet vallen op Dien, een van de dochters van de baas. In 1929 trouwen zij, in 1933 neemt Cees de leiding over van wat inmiddels bureau Kooken-De Bever is gaan heten. Als Louis in april 1940 overlijdt, laat Cees de naam Kooken vallen.

Cees de Bever geeft in Eindhoven in 1932 zijn visitekaartje af met het modernistische winkelpand Van der Schoot aan de Kleine Berg,

Vader Leo (l) en oom Loed de Bever

Stefan de Bever en Heleen van Heel

dat inmiddels de status heeft van rijksmonument. Hij kende zijn vak, en hij voelde in zijn jonge jaren de nieuwe tijdgeest goed aan, zegt Heleen van Heel. „Uit studies wordt eigenlijk nu pas duidelijk hoe breed georiënteerd hij was. Hij gebruikte bijvoorbeeld metselwerkverbanden die typisch waren voor de Italiaanse architectuur in een bepaalde periode. Dat betekent dat hij van dergelijke details op de hoogte moet zijn geweest. Cees de Bever was een autoriteit, alom aanwezig in de stad. Hij sprak met iedereen, hij deed aan *public relations*, hij liet zijn gebouwen altijd fotograferen door bekende fotografen. Hij keek naar de wereld, en met het gebouw Van der Schoot toonde hij internationale ambities. Zijn latere werk werd veel meer 'eigen', katholieker en Brabantser.”

De zeer autoritaire en door en door katholieke Cees de Bever bouwde voor het door en door katholieke Eindhoven van het midden van de vorige eeuw. Zijn bureau ontwierp het eerste Catharinaziekenhuis, het Clarissenklooster – dat inmiddels ook een rijksmonument is –, de Don Boscokerk en sanatorium De Klokkenberg in Breda. „Zwaar katholiek metselwerk”, typeert Heleen van Heel. Leo de Bever, de zoon van Cees, die als geen ander heeft ervaren dat zijn vader geen tegenspraak dulde, formuleert het anders. „De gebouwen van mijn vader zijn zwaar en solide. Hij zei altijd: ‘Wij bouwen voor de eeuwigheid.’”

Cees de Bever en Dien de Bever-Kookken stierven beiden jong, in het midden van de jaren zestig. En Stefans vader Leo, die samen met zijn broer Loed het bureau vanaf 1965 voortzette, bleek de wereldse *flair* van zijn vader geërfd te hebben. „Mijn vader trok er op uit, hij studeerde onder meer bij Ponti in Milaan en bij Marcel Breuer in New York”, zegt Stefan. „Mijn oom Loed is een wat behoudender man, maar hij deed praktijkervaring op in Israël, en moest halsoverkop terug toen zijn vader overleed. Studeren in het buitenland was natuurlijk heel erg ongewoon, in die jaren. Het heeft mijn vader gevormd. En hij is in New York Stephanie Singer tegen het lijf gelopen, mijn Amerikaanse moeder.”

Het kantorencomplex Fellenoord, de Rabobank, Holiday Inn, de voormalige hoofdtribune van PSV, de Kunstijsbaan, Eindhoven Airport; het architectenbureau van Leo en Loed tekende vanaf de jaren zestig de contouren van een nieuw en economisch steeds zelf-

Burgemeester Kolfschoten (l) in gesprek met Cees de Bever bij de inwijding van de Don Boscokerk.

bewuster Eindhoven. En vlak na zijn terugkeer uit de Verenigde Staten, toen zijn vader Cees nog de dienst uitmaakte, ontwierp de toen dertigjarige Leo de Bever samen met Philips-architect Louis Kalff het Evoluon. 'Maak eens iets wat nog nooit iemand gemaakt heeft', luidde zo ongeveer de opdracht van Frits Philips. Het symbool van de stad, het gebouw waar in de jaren zestig en zeventig heel Nederland naar toe trok, en dat inmiddels op de voorlopige lijst jonge rijksmonumenten staat, kwam deels tot stand in de avonduren. Stefan de Bever: „Mijn grootvader zag er niets in, hij wilde er zo weinig mogelijk mee te maken hebben. Het was ook niets voor hem, allemaal veel te futuristisch, en te experimenteel. 'Als je het echt wilt, dan doe je het maar in je eigen tijd en niet in de mijne', zei hij tegen mijn vader. En zo is het gebeurd; het Evoluon is helemaal het werk van Louis Kalff en Leo de Bever. Mijn vader is er heel trots op, en te-

recht. Architectenbureau De Bever heeft in de loop van de jaren al heel wat gebouwen ontworpen die cultuurhistorische waarde hebben. Maar mochten ze ooit gaan klooiën met het Evoluon, dan zal ik er alles aan doen wat ik kan om onze auteursrechten te doen gelden.”

Onder Leo en Loed groeide het bureau uit tot een degelijk bedrijf, waar naar de zin van de jonge Stefan en Heleen wat sterk de geur hing van Brabants behoud, en waar weinig ruimte was voor experiment. „We zouden hier in de jaren negentig niet hebben gesolliciteerd”, roepen ze in koor.

Al was voor Stefan de keuze voor het familiebedrijf puur rationeel, vanaf het midden van de jaren negentig leek de opvolging min of meer geregeld. Prosper de Bever nam de plaats in van zijn vader Loed, Stefan zou zijn vader Leo opvolgen. In het jaar 2000 was de overname formeel een feit, een paar jaar later

trok Prosper zich terug.

„Het is absoluut nooit de vooropgezette bedoeling geweest om het samen met Heleen te gaan doen, maar op een gegeven moment voelde dat als de logische stap”, zegt Stefan. „Na het vertrek van Prosper, en voordat Heleen partner werd, hebben we grote schoonmaak gehouden. De kamers van mijn neef en mijn vader moesten nog worden uitgeruimd, er ging een heleboel de deur uit of naar de zolder, zo kregen we eindelijk zicht op de omvang van het archief. De overgang ging redelijk soepel, De Bevers zijn niet van die moeilijke mensen. We zijn vooral praktisch van aard. Er werd geen ruzie gemaakt, het werd gewoon steeds duidelijker dat de dingen zouden veranderen. Voordat we helemaal rond waren, was het eind 2007, en toen kwam de crisis. In zeker opzicht is die goed voor ons geweest. We kunnen nu door met een schone lei.”

Al reiken de ambities verder, Architectenbureau De Bever geeft anno 2014 nog altijd vorm aan Eindhoven. Af en toe sluit de cirkel zich. Grootvader Cees de Bever bouwde in een katholieke stad de Don Boscokerk aan het Mimosaplein, kleinzoon Stefan realiseerde in een ontkerkelijkend Eindhoven de verbouwing van die kerk tot kinderdagverblijf. Leo en Loed de Bever ontwierpen Eindhoven Airport, het bureau van Stefan en Heleen is nauw betrokken bij de uitbreiding en de verbouwing. Is er, na een eeuw De Bever in Eindhoven, zicht op een vijfde generatie?

„Onze dochters zijn tien jaar, een van de twee wil op dit moment architect worden, maar het lijkt me een beetje vroeg om daar serieus over te praten”, zegt Stefan. „En bovendien: de wereld verandert snel. Wie zegt dat een architect over pakweg twintig jaar nog gebonden zal zijn aan één plaats en één architectenbureau?”

Leo en Stefan